

SAT-2G.307-2-PP-01

Празникът – възможност за обучение в групи на учениците от началното училище³

Божанка Байчева, Камелия Койчева, Цанимир Байчев

The Holiday: an opportunity for teaching in groups students at the primary school

Bojanka Baycheva, Kamelia Koycheva, Tsanimir Baychev

Abstract: *The present publication presents the opportunities for teaching in groups while preparing for Holidays. The purpose is enriching knowledge and acquisition of the material by means of integrative education including Bulgarian Language and Literature and Music. Teaching in groups develops students' social, intellectual and communicative competences, stimulates striving for reaching a common objective and results.*

Key words: *students, Music, Bulgarian Language and Literature, education, Easterday*

ВЪВЕДЕНИЕ

Темповете на развитие и новите реалности изправят съвременното общество пред неочаквани предизвикателства и проблеми. Бурното развитие на информационните технологии води до ежедневното им ползване. Развитието на технологиите и виртуалните форми на комуникация предоставят много по-големи възможности за осъществяване на социални контакти, но тази форма на комуникация често замества реалните контакти с виртуални, а истинското общуване отстъпва пред повърхностната обмяна на информация за факти и събития. Хората споделят мнения и забравят как да общуват, как да изразяват себе си. Високо технологичното общество поражда отчуждение и повърхностни взаимоотношения.

Училището е огледало на обществото. Образованието, според Ж. Делор, трябва да бъде организирано около "четири фундаментални типа обучение, които в течение на живота на всеки да служат като стълбове на знанието – да се научим да знаем, което означава да овладеем способността да разбираме; да се научим да правим, така че да успяваме да бъдем градивни при всякакви условия; да се научим да живеем заедно, така че да участваме и да сътрудничим с останалите хора във всички човешки дейности; да се научим да бъдем, а това означава да се движим напред" [4].

Очакванията на съвременното общество са за промяна във философията, в организацията и в технологията на образованието; за широко екипно участие на родители в управлението на педагогическите общности. Според европейските приоритети образователните възможности за учениците, включително и за равен достъп, са ангажимент на училището в единство с фамилното социокултурно обкръжение.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Празнуването е културна потребност, която трябва да бъде създавана и възпитавана във всяко поколение. Чрез празника се възприемат културните норми, обичаи, ценности, създадени от предходните поколения. Знанията за българските и

³ Докладът е осъществен с подкрепата на фонд „Научни изследвания“ на ШУ „Епископ К. Преславски“ – РД-08- 143/08.02.2016.

християнски празници като елементи, детайли, ритуали, украса, песни се срещат в материали по литература, музика, бит и техника и др.

Във връзка с това проведехме експериментално изследване с учениците от четвърти клас по време на подготовката за честване на пролетните празници и обичаи в часовете по български език и литература и музика. Учениците работиха, разпределени в групи като акцент е поставен върху Великден с неговата специфична обредност.

Основна цел на изследването е обогатяване на знанията и пълноценно усвояване на учебния материал – разбирането, запомнянето и уменията за ползване на практика на придобитите знания чрез интегративно обучение по български език и литература и музика на тема "Подготовка за Великден".

За целта се поставят следните задачи:

- да се повишават комуникативно-речевите умения на учениците за общуване чрез писмен текст и изпълнение на музикален репертоар, свързан с празника;
- да се разшири кръгзора на учениците – задълбочаване и обогатяване на знанията за празника Великден и почит към ценностите.
- да се представи крайният резултат – съчинение-описание и концерт пред родителите.

Изследването се проведе с ученици от четвърти клас, които работят в групи както в часовете по български език и литература, така и по музика, и в резултат създават писмен текст и усвояват репертоар, свързан с празника, който представят пред родителската общност.

Празникът, като част от културната среда, е източник за практическо познание, социални взаимоотношения, обща споделена идентичност в социума и възможност за личностно развитие и изява, но и пълноценна комуникация в групите и пред общността.

Обединението на учениците в групи дава възможност за реализация на колективния потенциал. Работата в групи предвижда съвместна дейност на учениците, развива техните социални, интелектуални и комуникативни компетентности, стимулира стремеж към постигане на обща цел и резултат. Учениците очакват празниците с радост и затова темата обединява детските интереси. Учителят подпомага и стимулира емоциите и импулсивността им.

Характерно за работата в групи е:

- близост до живота – учене чрез опит от заобикалящата ги действителност; отвореност – преоткриване и изследване на явленията и процесите при подготовката за празника, натрупване на опит и разширяване на хоризонта в заобикалящия ги свят; стимулиране на откривателско учене – събиране и преработване на информация, обсъждане, комуникиране в групата, в семейството, в училище и обществото, експериментиране;
- самостоятелност – вътрешна мотивация за работа по определения предмет и тема, любознателност и изследователска дейност;
- ориентация към действия, които свързват личността и околния свят, променят и развиват компетентностите на самия ученик;
- учене чрез собствен опит, което е много продуктивно; [6, с.8]
- цялостно учене, чрез което се осъзнава факта, че отделните части се явяват отражение на цялостния облик на нещата, позитивно влияние върху комуникативно, естетическо и социално развитие, стимулират се умствените им способности, значим е емоционалният заряд, стимулиращ позитивните страни на учениковата личност „която се превръща в активен субект, проявява своите интереси, любознателност и личен опит [1].

По време на груповото обучение, което се осъществява по предметите български език и литература и музика, акцент се поставя върху индивидуалните и

комуникативните компетентности на учениците, знания за празника и усвояване на обществени ценности.

Синхронното усвояване на различни аспекти на едно и също учебно съдържание в два или повече учебни предмета (например български език, литература и музика, музика, математика и природознание и др.) чрез открояване на функционални връзки, води до ново, синтезно по своя характер познание [2, с. 450]. В уроците по български език и литература и музика учениците използват знанията си за празника, придобити и от работата по други учебни дисциплини.

Разделяне на групи по български език и литература се осъществява вследствие на резултатите, постигнати от предишно съчинение описание на процес и със знанието на учениците. Формираните пет групи са равностойни в своите възможности и компетентности.

Разделянето на групи по музика се извършва на базата на показаните музикални, танцови и артистични умения на учениците. Те са разпределени в следните групи:

Вокална група – ученици с добри гласови данни и певчески умения, които изпълняват песенния репертоар.

Инструментална група – ученици, които осигуряват музикален съпровод с детски музикални инструменти.

Танцова група – в тази група са подбрани ученици, които имат добри двигателни и танцови умения.

Важно условие за успеха на учениците са основните правила за екипна работа. Формулирането им с участието на всички ги равнопоставя като автори на „правила“, които като членове на една общност спазват заедно. Изборът на темата „Подготовка за Великден“ е съобразен с възрастовите особености на четвъртокласниците и е направен с цел да се мотивират, да се задълбочат знанията им за празника, да съпреживеят със семейството си подготовката му и споделят впечатленията и опита си при обсъждане в групата. Крайният резултат от работата в групи е писменото съчинение-описание на процес на тема „Подготовка за Великден“, което се изработва след празника.

Работата в групите преминава през следните етапи:

Първи етап – предварителна подготовка:

➤ *Български език и литература*

Учениците работят в обособените групи като си разпределят задачите:

- да се актуализира теоретичната информация за съчинение-описание на процес;
- да се ориентират в дидактическата задача за съобразяване на текста с речевата ситуация – адресат, условие за общуване;
- да определят съдържателните граници на бъдещия текст, същност и обхват на процесите;
- да организират наблюдение и натрупат материал за елементите на празника;
- да събират информация за празника като беседват с родители, специалисти, медии и др. [3].

Учителят организира наблюдения за обогатяване на познанията и разширяване на личния и групов опит, осигурява възможност за беседи със специалисти, които предоставят допълнителна информация, акцентира върху точни знания по темата, изисква обсъждането и в семейството, предлага медийни публикации, презентации и други информационни източници. Включването на опита и компетентността от страна на родители и близки води до съпричастност и осъзнаване ролята на родителите при обучението и възпитанието на учениците, осмисляне на дейностите, с които се занимават децата им и стремеж максимално да имат принос в тяхното

развитие. На практика се осъществява взаимодействие между училище и семейство, и това партньорство е път към резултатност.

➤ *Музика*

Четвъртокласниците участват с удоволствие при подготовката на концерта, посветен на празника Великден, защото той включва музика, слово, танц, има и определено действие, дава им възможност за изява пред публика и множество преживявания.

Учениците работят в съответните групи.

При този начален етап се прави подбор на песните и инструменталните изпълнения; подбират се музикалните инструменти, съобразно характера на песента; съчинява се ритмичен съпровод към песните и се изготвя партитура; подбират се подходящите народни танци.

След като музикалният материал е уточнен се изготвя сценарий за тържеството.

Втори етап – работа върху текстовия и музикалния материал:

➤ *Български език и литература*

Този етап включва текстопроизводство и описване на дейностите, които са част от празника като учениците си припомнят различните варианти и техники за боядисване на яйца и обсъждат и избират кои от тях ще включат в съчинението. Учениците изразяват мислите и чувствата си, обсъждат и си сътрудничат и допринасят за общия резултат и успех на групата. Стремят се вярно, последователно и изчерпателно да опишат празника, да постигнат смислова цялостност и завършеност на текста. Групата си изработва план, който ги подпомага да избегнат непоследователност в работата си. Съобразяват се и с типовата композиционна схема при структуриране на текста. След като приключи с текстопроизводството, групата редактира и коригира допуснатите грешки.

➤ *Музика*

Вторият етап обхваща работата върху песните, инструменталния съпровод и танците, която се осъществява под ръководството на учителя. Определят се характера на песента, вокалните проблеми, които могат да затруднят изпълнението, интонационната изразителност на текста и мелодията, уточняват преобладаващото чувство и обмислят варианти за художествено представяне на песента. Инструменталистите разучават съпровода като следят партитурата и свирят точно, и ритмично. Танцьорите разучават стъпките, усвояват последователността на танцовите движения, които синхронизират с музикалния съпровод.

Всяка група работи самостоятелно докато се усвои напълно музикалния материал.

В този етап учениците развиват уменията си да работят в група, да следят за интонационни и ритмични неточности, да реагират на указанията на учителя и да коригират своевременно допуснатите грешки, да се самонаблюдават и самоконтролират.

Трети етап – цялостно представяне на текстовия и музикалния материал.

➤ *Български език и литература*

На този етап, след проверка и корекция на грешките от страна на учителя, се събират всички групи и представят своите съчинения на тема „Подготовка за Великден”, обсъждат пропуските и усъвършенстват езиковите и комуникативните си компетентности, като правят опит за реалистична самооценка. След това учителят ги запознава с неговата оценка и пристъпват към устно представяне на съчиненията пред целия клас.

➤ *Музика*

По време на третия етап всички вокални, инструментални и танцови изпълнения се подреждат, съобразно сценария на предстоящото тържество. Този етап включва работата върху художествено изпълнение на репертоара и представянето му пред публика.

При художественото изпълнение е необходимо да се съблюдава подходящото темпо и динамика. От учениците се изисква да изпълняват ясно и точно текста на песента, да синхронизират пеенето с инструменталния съпровод, да изпълняват точно и ритмично танцови движения в синхрон с музиката и другите изпълнители, да пресъздават емоционално и артистично песните и танците. Само така подготвени, изпълненията могат да имат необходимото художествено внушение от сцената.

Крайният резултат от работата в групи по музика е концертът, който се реализира в навечерието на светлия празник. По време на концертните изпълнения учениците отправят своите послания, комуникират с аудиторията, получават оценки за своите изпълнения от родители, учители и съученици.

В резултат на екипната работа на преподавателите и учениците се развиват уменията учениците да преосмислят и дискутират върху чутото и видяното, да обменят мисли по въпросите, върху които работят; да разглеждат нещата от различен ъгъл и да търсят различни езикови и музикални средства за съвместна работа върху темата, да се учат да си взаимодействат и сътрудничат, да се справят с възникналите проблеми, а през различните етапи, придобивайки нови знания, да усъвършенстват комуникативните си и социални умения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Празникът обединява хората, синхронизира преживяването, насочва мислите и чувствата в обща позитивна посока, изгражда единна емоционална реалност. Вълненията и преживяванията стимулират интереса към учебната работа. Личният и групов успех ги радва, стават по-добри помежду си, по-етични, гордеят се с резултатите.

Практическата насоченост, връзката с реалната празнична събитийност в обществото поражда интерес, работата в групи стимулира самоорганизацията, отговорността и обуславя социалното учене.

Усъвършенстването на учениковите умения за комуникация на български език все още е откъснато от "живото" речево общуване на ученика и от автентичната му практика. Новият Закон за предучилищно и училищно образование и образователните стандарти осигуряват отворена образователна среда за интердисциплинарна интеграция [5].

Настоящото експериментално изследване може да бъде основа за иновативни практики, които да се впишат в системната работа, за да прерастнат в концепции, съобразени с актуалните обществени поръки към българското образование.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Андрев, М. Интегративни тенденции в обучението. С., 1986, с. 23-36.
- [2] Байчева, Б., К. Койчева. Възможности за интердисциплинарно обучение чрез музика, български език и литература. сп. Образование и технологии, Бургас, кн 5, 2014, с. 450-455.
- [3] Георгиева, М., И. Савова. Писмените ученически текстове. Втора част съчинения. София, ИК "Кръгзор", 2003.
- [4] Делор, Ж., и др. Образованието-скрито съкровище. доклад на МКО на Юнеско. София, изд. "Свят 2001", 1996.
- [5] Закон за предучилищното и училищно образование. Обн. Д.В. бр. 79 от 13. 10. 2015.

[6] Ризов И. и др. Интерактивни модели за развитие на личностни и социални умения в начална училищна възраст. Варна, Изд. Сдружение”, Съучастие”, 2008.

За контакти:

доц. д-р Божанка Раднева Байчева,
ас. Камелия Йорданова Койчева,
гл. ас. д-р Цанимир Любомиров Байчев,
Катедра “Начална и предучилищна педагогика”, ШУ-Колеж-Добрич,
тел.: 0899901934, e-mail: bbaycheva@abv.bg;
0899991802, e-mail: kami.koycheva@gmail.com; тел:
0889207117, e-mail: tsanibaytchev@yahoo.co.uk